

N:o 6.

Ank. till Riksd. kansli den 22 april 1895, kl. 2 e. m.

Första Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 3, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om åtgärder till skydd för jordbruket mot skada af s. k. canadahjortar i Södermanlands län.

I en inom Andra Kammaran väckt motion, n:o 134, har herr C. G. Andersson i Skeenda förnyat en af honom vid 1894 års riksdag gjord anhållan, att Riksdagen ville besluta »att i underdånig skrifvelse hos Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t ville vidtaga åtgärder, så att den nu i Södermanlands län i vildt och fritt tillstånd förefintliga canadahjorten icke må tillskynda ortens jordbrukare skada å gräs- och sädesskördar, utan, om så sker, staten, derest den är egare af hjortarne, lemna ersättning därför eller medgifva, att canadahjorten blifver tillåten att fritt jagas minst sju dagar om året, men att, om enskild person skulle befinnas vara egare till hjortarne i fråga, denne må åläggas taga sådan vård om dem, att de icke olofligen inkomma på annans egor, och att, om så sker, med dem må förfaras såsom lagen stadgar om skada å annans hemdjur».

Till stöd för sin anhållan anför motionären: »Dessa hjortar hafva nu förökat sig så, att de utgöra stora hopar och söka icke, såsom man skulle kunna tro, sin föda i skog och mark, utan uppehålla sig på de med säd

och gräs besädda åkrar och uppäta samt nedtrampa skörden derpå, till stor skada för ortens jordbrukare, dervid ofta händer, att små åkertegar i hast beröfvas hela sin skörd. Dessa hjortar hafva för vana att ej skingras eller låta sig skrämmas bort, och mer än vanlig hög hägnad hoppa de med lätthet öfver.»

Dessa sina påståenden söker motionären styrka genom åberopande af de bilagor, han lät åtfölja sin vid 1894 års riksdag väckta motion, bland hvilka märkes en af 35 jordbrukare i Södermanlands län undertecknad skrifvelse, i hvilken de klaga öfver den skada, de lida af bemälda hjortar, och uttala sin önskan, att ersättning derför måtte dem genom Riksdagens försorg beredas; samt vidare ett protokoll öfver en af tjänstförrättande jägmästaren i orten den 9 november 1893 verkställd besigtning, hvaraf bland annat framgår, att canadahjortar genom tramp illa tilltygat så väl ett grönrågsfält af $1\frac{3}{4}$ tunnlands vidd som en der bredvid belägen ny klöfvervall af 3 tunnlands vidd, hvilka egor för dem hvarken genom uppsatta »skrämmor» eller gärdesgårdar kunnat skyddas, och att — enligt af tvenne nämndemän utfärdadt intyg — sådana hjortar på en i skogen belägen åker om 3 tunnlands vidd år 1888 förstört 8 och år 1889 14 tunnor hafre.

Andra Kammarens andra tillfälliga utskott vid 1894 års riksdag, till hvilket herr Anderssons då väckta motion i ämnet hänvisades, lemnade en historik öfver fridlysningsfrågan, hvaraf framgår följande. Sedan friherre Oscar Dickson 1876 utsläppt tvenne canadahjortar från sin djurgård vid Skeppsta i Södermanland, begärdes den 30 juli 1879 tio års fridlysning för canadahjorten, men den 17 oktober 1879 utfärdade Kongl. Maj:t förbud mot jagt af canadahjort inom Södermanlands län *blott* för en tid af fem år, hvilken afkortning af den begärda fridlysnings tiden enligt utskottets mening sannolikt berodde af att öfverjägmästaren i Södermanlands län herr S. C. Lidell i sitt utlåtande öfver frågan uttalat den åsigten, att canadahjorten *sannolikt förorsakar mer eller mindre skada på sadesgrödorna*. Emellertid synes den på detta sätt uppkomna stammen af canadahjortar, trots fridlysningen, hafva i det närmaste dött ut, och med anledning häraf anskaffade friherre Dickson en ny stam och förklarade sig sinnad att deraf utsläppa 6 stycken, »derest skydd bereddes djuren öfver hela landet under tio års tid», hvarom ansökan ingafs den 19 maj 1886. Åtskilliga myndigheter, som hördes öfver ansökningen, i synnerhet sådana i län, inom hvilkas områden ingen canadahjort fans, hade intet att erinra deremot, men »Konungens befallningshafvande i Linköpings och Skaraborgs län

jemte de fleste i ärendet hörda skogsinspektörer» ansågo, att fridlysningen till en början ej borde utsträckas till mer än fem år, »när vid en längre tids fridlysning det kunde inträffa, att djuren i en viss trakt så föröktes, att de komme att förorsaka afsevärd skada å odlade fält», och skogsinspektören i södra distriktet uttalade sig i yttrande af den 10 juni 1886 till och med för att »förbudet må af Kongl. Maj:t upphävas i de orter, der klagomål öfver skador af canadahjortar anmälas af jordegare». Äfven domänstyrelsen, i yttrande af den 20 september 1886, och öfverjägmästaren C. M. Sjögren, i yttrande af den 4 juni 1886, tillstyrkte blott en fridlysningstid af fem år, den förre på den grund, att »olägenheter för jordegarne kunna uppstå af djurartens ökade utbredning i mera bebyggda och odlade trakter», och den senare på den grund, att »canadahjorten — — — orsakar anmärkningsvärd skada å de odlade fälten, derest han förekommer talrikare, i synnerhet som canadahjorten har benägenhet att samla sig i större flockar». Genom kongl. kungörelsen af den 24 september 1886 blef canadahjorten fridlyst öfver hela landet till den 1 september 1892. År 1892 anhöll friherre Dickson om utsträckning af förbudstiden, och denna ansökan tillstyrktes i allmänhet af myndigheterna. Öfverjägmästaren C. M. Sjögren förklarade emellertid i sitt utlåtande i frågan, att canadahjorten blir skadedjur, när han blir mera allmän, hvarför han hemstälde, att, om hjortarne ytterligare skola fridlysas, detta ej må ske på viss tid, utan endast »tills vidare, emedan man icke kan veta, när den tid inträffar, då de förekomma i så stort antal, att de blifva skadedjur». Genom kongl. kungörelsen af den 28 mars 1892 fridlystes också canadahjorten blott tills vidare öfver hela riket, och det är denna fridlysning, som ännu gäller.

Med afseende på motionärens yrkande, att de, som lida skada genom ifrågavarande hjortar, måtte beredas ersättning af staten, i fall denna är egare af hjortarne, eller af enskild person, derest sådan kan anses vara deras egare, uttalade 1894 års andra tillfälliga utskott från Andra Kammarerna den åsigten, att hvarken staten eller någon enskild person kan betraktas såsom egare till hjortarne, utan att dessa, sedan de lössläppts, måste anses likställda med allt annat vildt — t. ex. elgen — så att en hvar, som jagtmark eger, får obehindrad tillegna sig dem under loftig jagttid, hvarför utskottet icke fann sig kunna tillstyrka motionärens på denna förutsättning grundade yrkande, och samma uppfattning förklarar sig Andra Kammarernas tillfälliga utskott vid innevarande års riksdag äfven hafva.

Motionärens andra alternativ, nemligen att canadahjorten skulle fritt

få jagas minst sju dagar af året, ansåg åter Andra Kammarens utskott vid 1894 års riksdag förtjena något afseende, då det jagtbyte, som kunde vinnas genom hjortarnes jagande, vore den enda ersättning, som stode att erhålla för den af dem förorsakade skadan å de odlade fälten, och då det ej vore önskvärdt, att detta djurslag blefve mera allmänt, emedan det då »blir skadedjur», i synnerhet som canadahjorten icke, såsom t. ex. elgen och rådjuret, företrädesvis toge sin föda ur skogs- och hagmarker, utan från odlade fält. Utskottet ansåg sig dock ej böra uttala sig om tiden för canadahjortens jagande, och föreslog därför blott, »att Andra Kammaren för sin del beslutar att i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t förordna, att canadahjorten blifver tillåten att jagas någon tid årligen». Detta betänkande blef också af Andra Kammaren bifallet. Första Kammarens första tillfälliga utskott vid samma riksdag, till hvilket ärendet derefter hänvisades, föreslog emellertid, att Första Kammaren icke måtte biträda Andra Kammarens beslut, och i enlighet härmed beslöt också nämnda kammare, hvarigenom frågan förföll.

Till stöd för sitt afstyrkande anförde Första Kammarens första tillfälliga utskott 1894, att frågan om inskränkning i fridlysningstiden för canadahjort blifvit så nyligen som den 3 mars 1893 af Kongl. Maj:t pröfvad, att, derest jagt äfven under helt kort tid nu medgäfves å den ännu fåtaliga stammen af canadahjortar, sådant skulle medföra hjortarnes fullständiga utrotande, och att, derest inom länet någon allmännare åsigt vore rådande derom, att den skada, canadahjortarne kunde göra å växande gröda, vore större än den förmån, som framdeles kan påräknas, när detta villebråd hunnit så sprida sig och förökas, att jagt utan fara för utrotande kan tillåtas, Södermanlands läns landsting icke torde underlåta att hos Kongl. Maj:t göra framställning i ämnet.

Andra Kammarens andra tillfälliga utskott vid innevarande års riksdag, som behandlat den ifrågavarande motionen, säger sig icke af dessa sist anförda skäl kunnat öfvertygas och anför följande: »Om Riksdagen anser, att rättelse i en sak är af nöden, synes icke den omständigheten, att ärendet redan varit föremål för Kongl. Maj:ts pröfning, böra utgöra ett hinder för Riksdagen, som i ärendet kunnat erhålla andra eller utförligare upplysningar än dem, som förelågo vid ärendets handläggning hos regeringen, att i underdånighet inför Kongl. Maj:t derom göra ett uttalande. Och hur önskligt det än är, att både Kongl. Maj:t och Riksdagen med afseende på lokala frågor få upplysning i uttalanden af

landstingen, så synes dock frånvaron af sådana uttalanden icke behöfva och böra hindra Riksdagen att sjelf söka bilda sig ett omdöme om det berättigade eller oberättigade i till densamma framburna klagomål öfver lokala missförhållanden. Då emellertid Första Kammarens utskott 1894 till följd af nämnda formella hänsyn icke sjelft inlätit sig på frågan om huruvida något fog finnes för de af motionären framburna klagomålen, så blir det enda *sakliga* skäl, som detta utskott anfört, det, att frigifven jagt på de ännu fåtaliga canadahjortarne äfven under helt kort tid skulle på grund af dessa djurs oräddhet medföra deras utrotande. Emellertid synes det kunna sättas i fråga, om ej de södermanländska canadahjortarnes oräddhet, hvarpå deras skadlighet i ej ringa mån synes bero, just är framkallad af deras *fullkomliga* fridlysning. Men äfven om dennas upphörande skulle medföra canadahjortarnes försvinnande ur landet, måste enligt utskottets åsigt detta anses såsom en mindre olägenhet, än att deras bevarande sker genom medel, som äro för rättsmedvetandet sårande, och detta blir fallet, om enskilda personer skola utan all ersättning beröfvas sin välfångna egendom i och för deras underhåll. Nu kan det visserligen synas, som om här blott vore fråga om obetydligheter, helst då, enligt ett meddelande till utskottet, canadahjortarnes stam ej, såsom motionären håller före, skulle ökats till »stora hopar», utan åtminstone i trakten af Skeppsta, sedan friherre Dickson 1889 utsläppte tolf stycken, skulle minskats till hälften; men för en liten jordbrukare är det dock ingen småsak att beröfvas en skörd på 8 à 14 tunnor, och en orättvisa förblir en orättvisa, äfven om den blott drabbar ett fåtal personer. I detta sammanhang anser sig utskottet också böra återkomma till frågan om ersättning, ehuru *från en annan synpunkt* än den af motionären angifna. Det är sant, att canadahjortarne ej tillhöra staten, och att staten sålunda ej *på denna grund* kan hafva någon skyldighet att ersätta af dem förorsakad skada. Men i detta fall har dock *genom statens ingripande* möjlighet beröfvats medborgare att kunna effektivt skydda sig mot och genom jagt erhålla ersättning för canadahjortarnes åverkan, och skall nu detta djurslag, som företrädesvis söker sitt uppehälle på odlade fält, anses så nyttigt och nödvändigt *för det allmänna*, att det bör skyddas genom en *fullständig* fridlysning, då synes också billigheten kräfva, att kostnaderna härför *drabba det allmänna, men ej, såsom nu är fallet, enskilde*, hvilkas skördar, utan ersättning för dem i jagträtt, måste offras för ändamålets vinnande, och att dessa enskilde sålunda, *om det absoluta jagtförbudet skall fortfara*, verkligen böra få ersättning af allmänna medel.» Då emellertid

utskottet icke är öfvertygad om att canadahjortens bevarande är för det allmänna så viktigt, att staten därför bör betungas med en dylik ersättningskyldighet, utan anser den af Andra Kammarens andra tillfälliga utskott 1894 förordade utvägen till de enligt utskottets mening verkligen existerande missförhållandenas afhjelpande ändamålsenligare, hemställer utskottet till sist, »att Andra Kammaren för sin del beslutar att i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t förordna, att canadahjorten blifver tillåten att jagas någon tid årligen».

Sedan Andra Kammaren bifallit detta utlåtande, blef jemlikt § 63 mom. 3 riksdagsordningen detta beslut genom utdrag af protokollet delgifvet Första Kammaren, som hänvisat ärendet till sitt första tillfälliga utskott.

Utskottet, som vid afvägandet af de skäl, hvilka anförts såväl för som mot aflåtande af en skrifvelse i här föreliggande ämne, har emellertid funnit de af Första Kammarens tillfälliga utskott vid 1894 års riksdag uttalade skäl *mot* aflåtande af en dylik skrifvelse fortfarande ega full betydelse. Med anledning häraf och då dessutom, såsom Andra Kammarens utskott äfven meddelar, canadahjortarne i den trakt af Södermanland, der de förekomma, långt ifrån att ökats till antalet, tvärtom under sistförflutna året högst väsentligt minskats, hemställer utskottet,

att Första Kammaren icke måtte biträda Andra Kammarens beslut.

Stockholm den 22 april 1895.

På utskottets vägnar:

JESPER CRUSEBJÖRN.